

JESZENYIN ÖNGYILKOSSÁGA

Szergej Jeszenyin (1895-1925) Rjazanyba való – ez Oroszországnak éppen olyan jellegzetes vidéke, mint Magyarországnak a Hortobágy –, s a rjazanyi táj: kurgánok, nyírligetek, folyóparti füzesek, az európai Oroszország legszelídebb tájai végtelenített filmként vonultak körbe-körbe a költő képzeletében, akkor is, amikor már elhagyta paraszti környezetét, és Péterváron az irodalmi szalonok kedvence lett. A félárva Szergejt módos (bolsevik terminológiával: kulák) nagyapja nevelte, neki köszönhette, hogy tanítóképzőbe, majd egy moszkvai nép főiskolába került. 1915-ben Pétervárra ment, és jelentkezett a kor legnagyobb és legtekintélyesebb költőjénél, Alekszandr Bloknál. Blokot megdöbbenette a parasztfiú verseinek frissessége, tisztasága, gazdag és vonzó képvilága – a patriarchális orosz falunak az ő „birtokosnemesi” szívéhez közel álló idealizálása, ezért lelkesen támogatta a nála másfél évtizeddel fiatalabb új tehetséget. A húszéves Jeszenyint elkapatja a korai siker, népszerűség – nemcsak megtestesíti, öltözködésével, viselkedésével el is játssza a parasztköltőt, önpusztító italozásai is ekkor kezdődnek, de költőként nem reked meg és nem roppan bele a népszerűségbe – ekkor még nem. A forradalmat hol elutasítja, hol lelkesedik érte (forradalmi versei a leggyengébbek mindabból, amit írt), néha igyekszik kihasználni az új hatalom által felkínált lehetőségeket. (A rosszindulatú, de nagyon nagy író Bunyin szerint azzal szédítette a lányokat: „Ha jó leszél hozzám, elviszlek a Csekába, és megmutatom, hogyan végzik ki az ellenforradalmárokat.”) Hol a régi falut siratja, magát a „falu utolsó költőjének” tartva, hol a „kocsmás Moszkva” ivászataiba süllyed – egyben villoni mélységekbe is –, hol meg a „szovjetek országát” próbálja megénekelni, nem túl meggyőzően – a verses plakátokat maszatoló Majakovszkij ehhez jobban ért. Isadora Duncannal – a kissé már koros, világhírű táncosnővel – kötött botrányos házasságát karikatúraszerűen, de elfogadható hitelességgel ábrázolja a nálunk is játszott angol film, az *Isadora* (a csodálatos Vanessa Redgrave-vel a főszerepben). Jeszenyin 1923-ban vette el Isadorát, aki akkoriban mozgásművészetet oktatott az orosz proletárgyerekeknek (az éhhaláltól mentve meg azokat, akik a csoportjába kerültek), s a duhaj poéta külföldre – Amerikába – is követte asszonyát. Kapcsolatuk ott ment tönkre – a rjazanyi tájak szerelmese képtelen volt felhőkarcolók közt élni. Inkább hazajött – kötött még egy sikertelen házasságot Tolsztoj unokájával, Szofja Andrejevnával, s az új kapcsolat kudarcából ismét az ivásba menekült. 1925. december 23-án Leningrádba utazik, miután Moszkvában

már mindenkitől elbúcsúzott. Mindenki azt hitte: új életet kezdeni megy a régi fővárosba. A nyolcvanas években – közfelháborodásra – lebontott Angletterre Hotel-beli szobájában saját vérével írta meg búcsúversét (ezt a színpadias gesztust igazolta, ami bekövetkezett utána), majd ereit felvágva felakasztotta magát – biztosra ment. Arca még könnyben ázott, amikor megtalálták – így szól a legenda.

Amikor a hetvenes évek elején a Szovjetunióban jártam, meglepve tapasztaltam Jeszenyin népszerűségének már-már giccses jeleit: bekeretezett, pipás fényképét, fába égetett portréit árulták minden utcasarkon. Kultuszával a hivatalos Lenin-kultuszt kívánták ösztönösen ellensúlyozni? Vagy valóban ennyire mindenki költője lett? (Hiszen még a bűnözők is Jeszenyin-idézeteket tetováltattak önmagukra.) Vagy ebben a kispolgár deviancia iránti örök nosztalgiája fejeződött ki? (Mint nálunk az Adyt alig olvasók között az iszákos szoknyavadász kultuszában?) Ez is, az is, és szinte melleleg az, hogy Szergej Jeszenyin a 20. századi költészet egyik világnagysága. Nálunk elsősorban Rab Zsuzsa műfordításai tették ismertté és a legkedveltebb orosz költővé. Mártíriumában az alkoholnak legalább akkora szerepe volt az összeroppanásban, mint az egyre faluellenesebb szovjetizálódásnak; a költő otthontalansága önmagában – a saját művészi világából való kiszorulásban – kezdődött, az elpattanó idegeket ő maga feszítette túl... de minek erről beszélni? Aki verset ír, önmagát égeti – szép csendesesen, idejében lecsippentett kanóccal, mint Goethe vagy Arany János, vagy mindkét végéről, rohamosan fogyva, mint Jeszenyin és József Attila.

Mi lett volna Jeszenyin sorsa, ha megéli a harmincas éveket? (Hiszen még a „szovjet” Majakovszkij is kilépett a buliból 1930-ban.) Ha tanúja lesz az erőszakos kollektivizálásnak, milliók éhhalálának a lesöpört padlású falvakban, a „kulákok” legyilkolásának, táborba hurcolásának? (Az ő fia is koncentrációs táborban tűnt el.) Talán idejében írta le tulajdon vérével: „nem új dolog meghalni a földön, / és nem újabb, persze, élni sem.”

(Délmagyarország, 1991. november 9.)

(A **Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések** című kötetből)

[← Előző oldal](#)

[Következő oldal →](#)